Nr 105.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående uteslutande ur riksstaten av de under titeln »gästgivares friheter» uppförda anslag; given Stockholms slott den 30 mars 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen besluta,

att de å ordinarie stat under riksstatens nionde huvudtitel under titeln »gästgivares friheter» uppförda anslag å tillhopa 19,129 kronor skola från och med år 1916 uteslutas ur riksstaten.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 mars 1915.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde.

Å riksstatens nionde huvudtitel finnas under gemensam benämning »gästgivares friheter» upptagna ordinarie anslag å tillhopa 19,129 kronor. Dessa anslag utgöras av ett bestämt anslag å 10,830 kronor samt ett förslagsanslag å 8,299 kronor. Av det bestämda anslaget utgå löner åt gästgivare i Blekinge län, 30 kronor, understöd åt gästgiverier i Jönköpings län, 220 kronor, ersättning till gästgiverier i Kopparbergs län för de genom den s. k. extra gruvehjälpens upphörande mistade friheter, 23 kronor 92 öre, förhöjning i anslagen för gästgivarna i Härjedalen, 442 kronor 25 öre, samt bestämda årliga belopp i utbyte mot indelningsersättningar till vissa gästgiverier inom de flesta län, tillhopa 9,433 kronor 37 öre. Dessutom upptages under detta anslag såsom

odisponerat ett belopp av 680 kronor 46 öre. I förslagsanslaget ingå två belopp: »Friheter» 6,635 kronor och »Ersättningar» 1,664 kronor.

Vid föredragning den 3 mars 1911 av frågan om ändring i reglerna för skjutsskyldighetens utgörande, vilket ärende sedermera föranledde proposition till samma års riksdag, yttrade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, bland annat, följande:

»Det nu föreliggande förslaget avser — — — att även gästgiveri- eller stationshållningen skall för framtiden uppehållas på frivillighetens väg, lika väl som själva skjutsningen, och gästgiverihemmanens skyldigheter såsom sådana upphöra. Av denna förändring blir en naturlig följd, att samtliga från statsverket nu utgående anslag och understöd till dessa hemman i och för deras ifrågavarande besvär skola indragas. Enahanda bör förhållandet bliva med de gästgivarlöner och andra anslag, som hittills utgått till gästgiveri- och skjutshållningen i orter, där inga gästgiverihemman finnas.»

I sin skrivelse i ämnet den 30 maj 1911, vari riksdagen anmälde, att densamma med endast vissa smärre jämkningar antagit det i propositionen innefattade förslaget till ny skjutsstadga, anförde riksdagen, att den icke hade något att erinra mot vad förslaget innehölle i fråga om uppehållandet av gästgiveri- och stationshållningen på frivillighetens väg och upphörandet av gästgiverihemmanens skyldigheter såsom sådana.

Ny stadga om skjutsväsendet har därefter utfärdats den 22 juni 1911 och har trätt i kraft den 1 januari 1914.

Den 23 december 1914 tillät jag mig fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på dessa förhållanden och anförde därvid, att ovanberörda omständigheter syntes giva anledning antaga, att omförmälda anslag i riksstaten kunnat indragas redan med ingången av år 1914. Detta hade emellertid icke skett. Jag ansåg mig icke heller kunna utan ytterligare undersökning av de säregna och invecklade kamerala förhållanden, på vilka de från anslaget utgående ersättningar och friheter m. m. av olika slag grunda sig, tillstyrka, att anslaget utan vidare uteslötes i den riksstat, vartill förslag skulle framläggas för 1915 års riksdag. Däremot syntes det mig önskligt, att en sådan noggrann undersökning snarast igångsattes, och syntes densamma lämpligen böra uppdragas åt kammarkollegiet.

Jag hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte anbefalla kammarkollegiet att verkställa utredning, huruvida och i vad mån de under anslagstiteln »gästgivares friheter» i riksstaten å nionde huvudtiteln upptagna anslag kunde på grund av att den nya skjutsstadgan den 22 juni 1911 numera trätt i tillämpning eller till följd av andra orsaker böra

indragas, samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Nu har kammarkollegiet i skrivelse den 27 februari 1915 avgivit den sålunda infordrade utredningen samt därvid tillika överlämnat inhämtade yttranden av överståthållarämbetet och samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande jämte av åtskilliga befallningshavande infordrade yttranden från fögderiförvaltningen, innehavare av gästgiverier eller andra.

Av ortsmyndigheternas yttranden inhämtas, att överståthållarämbetet meddelat, att, så vitt ämbetet kunnat utröna, icke någon del av ifrågavarande anslag utgått till gästgivare eller annan invånare vare sig i huvudstaden eller i Brännkyrka med huvudstaden numera införlivade kommun. Med undantag av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gottlands län, som endast förmält, att i länets stat ej något anslag funnes uppfört under titel: »gästgivares friheter», hava samtliga övriga befallningshavande med avseende å frågan, huruvida de under berörda titel i riksstaten upptagna anslag böra indragas, i huvudsak uttalat, att då genom den numera gällande skjutsstadgan av den 22 juni 1911 gästgiveri- eller skjutsstationshållningen å landet omlagts från att vara ett under vissa förhållanden med jordbruksfastighet förenat onus till en uteslutande på frivillighetens väg ordnad allmän angelägenhet, samt grunden för de bidrag från statens sida, som hittills i olika form varit anvisade för skjutsskyldighetens fullgörande, sålunda bortfallit, samma bidrag icke längre borde utgå och ifrågavarande anslag följaktligen indragas.

Ur kollegiets vidlyftiga utredning torde jag i övrigt nu endast behöva upptaga det huvudsakliga.

Rörande tillkomsten av ifrågavarande anslag inhämtas följande.

Löner åt gästgivare i Blekinge län.

Kollegiet vore icke i tillfälle upplysa, när dessa löner först tillkommit, men hade inhämtat, att redan enligt 1699 års stat för länet 10 gästgivare åtnjutit vardera såsom lön 8 daler 24 öre eller tillhopa 87 daler 16 öre silvermynt, samt att i Kungl. Maj:ts förnyade stat för länet den 24 januari 1778 såsom oindelt lön åt 14 gästgivare på ordinarie stat anvisats tillsammans 28 riksdaler specie eller åt var och en 2 riksdaler, vilket sistnämnda belopp motsvarade i nu gällande mynt 3 kronor eller samma belopp, som varje av 10 sådana gästgivare enligt riksstaten för närvarande åtnjöte.

Understöd till gästgiverier i Jönköpings län.

I proposition till 1850—1851 års riksdag anförde Kungl. Maj:t: Då erfarenheten bekräftat, att någon entreprenad icke kunnat tillvägabringas varken vid Kappeleds gästgivargård i Villstads socken eller vid Norrlida gästgivargård i Bårarydsocken, men de hemman, som hade gästgiverihållningen å nämnda ställen sig ålagd, vore av särdeles svag beskaffenhet, föranlätes Kungl. Maj:t på de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 13 november 1850 upptagna skäl äska, att såsom årligt understöd för ifrågavarande gästgiverihållning å stat uppfördes: för frälsehemmanet $^1/_4$ mantal Kappeled 66 riksdaler 32 skillingar och för kronoskattehemmanet $^1/_4$ mantal Norrlida 80 riksdaler eller tillhopa 146 riksdaler 32 skillingar. Rikets ständer biföllo propositionen, varom statskontoret underrättades i Kungl. Maj:ts brev den 10 oktober 1851.

Ersättning till gästgiverierna för de genom den så kallade extra gruvehjälpens upphörande mistade friheter i Kopparbergs län.

I skrivelse till rikets ständer den 25 januari 1823 yttrade Kungl. Maj:t följande: Då Kungl. Maj:t den 23 februari 1820 tog under prövning och avgörande bondeståndets fullmäktiges från Kopparbergs län vid 1815 års riksdag ingivna ansökning om dalallmogens frikallande från mantalspenningarnas erläggande genom kollevererings till kopparbergslaget, förekom i sammanhang härmed ett i kammarkollegiets inhämtade utlåtande framställt, av landshövdingeämbetets uppgifter föranlett förslag, att enär den så kallade extra gruvehjälpen dittills icke på långt när uppgått till samma belopp, som därför åtnjuten lindring i bevillningen, och dessutom ej mera vore för koppargruvans vidmakthållande nödig, utan redan genom brevet den 5 mars 1805 blivit från bergslaget indragen, varefter den fått lösas med penningar efter markegång, nämnda gärd måtte alldeles upphöra och i följd därav full bevillning den gruvehjälpskyldiga allmogen påföras. Kungl. Maj:t fann dock detta förslag innefatta ett ärende av sådan beskaffenhet, att det borde vila intill nästblivande riksdag, desto hellre som den från äldre tider allmogen förunnade lindring i berörda, ej efter personalen men efter hemmantalet utgående gärd blivit, även sedan denna till kronan indrogs, av rikets ständer ytterligare bekräftad. — Det vore således åt då församlade ständer, som Kungl. Maj:t överlämnade att i ämnet taga det med statens nytta och allmänna beskattningsgrunder närmast instämmande beslut.

I härå avlåten skrivelse anförde rikets ständer, att då upplyst vore, att extra gruvehjälpen icke utgjorde någon ständig ränta och nu mera icke heller för kopparbergslaget erfordrades, hade rikets

ständer ansett sig desto hellre böra bifalla, att extra gruvehjälpen finge upphöra, som statsverkets inkomst därav icke motsvarade den minskning i bevillning, som uppkommit av den i och för densamma allmogen dittills medgivna lindring, vilken alltså icke komme att framdeles äga rum; och komme rikets ständer för övrigt att i den utfärdande bevillningsförordningen låta upptaga de förändringar, som dels av extra gruvehjälpens upphörande och dels av andra i avseende på dalallmogens prestationer förekomna omständigheter kunde föranledas.

Enligt skrivelse den 30 januari 1845 beslöto rikets ständer, att de under anslagsrubriken »gästgivares friheter» inbegripna 23 riksdaler 9 skillingar 6 runstycken, ersättning för förlorade inkomster genom extra gruvehjälpens upphörande, skulle till sin egenskap av förslagsanslag upphöra och alltså inbegripas i det ordinarie anslaget. Jämlikt brev den 20 februari 1845 fann Kungl. Maj:t gott gilla detta rikets ständers beslut.

Förhöjning i anslagen för gästgivarna i Härjedalen.

I till riksdagen åren 1760—1762 ingivna besvär anhöll allmogen i Härjedalen, att gästgivarna där i orten så väl som annorstädes måtte bliva med »löningar» försedda, på det i denna gränsort jämväl så mycket nogare inseende över de resande måtte kunna hållas, emedan allmogen, utan ett sådant understöd, omöjligen skulle vara i stånd att uppvakta vid gästgiverierna i synnerhet sommartiderna, då hemmansåborna själva, om de ej skulle låta hemmansbruket ligga öde, måste söka sin bärgning i fjällen, 3, 4 till 5 mil från hemvistena. Efter vederbörandes hörande fann Kungl. Maj:t jämlikt resolution den 4 april 1764 i anseende till anförda skäl och omständigheter billigt, att allmogen i Härjedalen därefter sluppe all utgift till sina gästgiverier och att dessa gästgiverier av kronan finge lönas efter ett av häradsrätten i orten projekterat förslag, i enlighet varmed såsom årlig avlöning till gästgiveriets underhållande bestämdes vissa belopp för de särskilda gästgiverierna, uppgående tillsammans till 91 daler silvermynt, vilka avlöningar fördenskull komme att gästgivarna genom häradsfogden i orten i kontanta penningar årligen tilldelas. — Sedan gästgivarna i Härjedalen anhållit om förhöjning i ovannämnda dem beviljade löner, samt vederbörandes yttranden däröver inhämtats ävensom undersökning ägt rum om, bland annat, vad besvär gästgivarskyldighetens innehavare tillskyndades och vilka friheter och förmåner därför åtnjötes, föreslog Kungl. Maj:t i proposition rikets ständer att till understöd för gästgiverierna i Härjedalen anvisa förhöjda belopp å tillhopa 310 riksdaler banko, däri inberäknat 15 riksdaler banko,

som förut för sagda ändamål utgått av kronans behållna ordinarie räntor. Till svar härå anmälde rikets ständer, att de även för deras del funnit de sedan år 1764 anslagna ersättningar för gästgiverihållningen uti ifrågavarande glest befolkade och mindre uppodlade landsort ej vidare kunna anses uppfylla det med desamma åsyftade ändamål samt på grund därav och i överensstämmelse med propositionen beviljat sagda belopp, 310 riksdaler banko. — Detta rikets ständers beslut meddelades kammarkollegiet i Kungl. Maj:ts brev den 17 mars 1841.

Kollegiet vore icke i tillfälle upplysa, av vilken anledning sistnämnda belopp, 310 riksdaler banko, motsvarande 465 kronor, sänkts till det i riksstaten upptagna beloppet 442 kronor 25 öre.

Utbyten av indelningsersättningar mot bestämda årliga belopp.

Av protokollet i statsrådet över civilärenden den 11 januari 1886 inhämtas, hurusom dåvarande departementschefen vid frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel yttrat beträffande anslagstiteln: »gästgivares friheter», bland annat, följande:

Sedan riksdagen i skrivelse den 11 maj 1876 till vinnande av enkelhet och reda i rikets räkenskaper anhållit om utredning i syfte att vissa av statsverket såsom ersättning för indragna ränte- och tiondeanslag utgående belopp, som för det dåvarande vore beroende av varje års markegång, måtte bestämmas till oföränderliga penninganslag, hade statskontoret i häröver den 31 december 1883 avgivet utlåtande, vad anginge de under sjätte huvudtiteln såsom ersättningar för indragna och avskrivna räntor och tionden uppförda belopp erinrat, att sådana i kolumnen för »indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag, ersättningar» då förekomme under, bland andra titlar, anslaget: »gästgivares friheter». Under detta anslag upptoges i kolumnen »indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag, ersättningar» ett belopp av 11,900 kronor; och utginge därav till åtskilliga gästgiverier inom riket ersättningar dels för till statsverket indragna räntor och tionde enligt förordningen den 23 juli 1869, och dels för avskrivna kvarnräntor enligt kungörelsen den 30 december 1863. Den del av dessa ersättningar, som vore på markegång beroende, utginge efter tioårigt medelmarkegångspris med tillagd forsellön, där sådan ifrågakomme. Ersättningar för avskrivna kvarnräntor tillkomme endast gästgiveriet Vinteråsa Sanna i Örebro län för dels penningränta och dels persedelränta samt gästgiveriet i Falkenberg för persedelränta. Ersättningar åter för indragna räntor och tionde utginge till en mängd gästgiverier. En del av de till dessa gästgiverier anslagna räntor hade bestått endast av penningräntor, men övriga till understöd för gästgivare anvi-

sade ränteanslag hade utgjorts både av penning- och persedelräntor. Även ersättningarna för indragna eller avskrivna penningräntor utginge från ifrågavarande anslag; och då det ej syntes vara lämpligt att — därest förenklingen kunde för gästgiveri, som åtnjöte ersättning för såväl persedel- som penningränta, genomföras i avseende å den förra, och till följd därav ett mot persedelräntan svarande kontant belopp uppfördes under anslaget »gästgivares friheter» i kolumnen »anvisning i kontant» — den samma gästgiveri tillkommande ersättningen för penningräntan bibehölles i dåvarande kolumnen, borde jämväl ersättningen för penningräntan överföras till kolumnen »anvisning i kontant». I sammanhang därmed borde även till vinnande av förenkling i räkenskaperna ersättningarna till de gästgiverier, vilkas räntor bestått endast av penningräntor, överföras till kolumnen »anvisning i kontant». De län, beträffande vilka departementschefen vore i tillfälle att ifrågasätta förenklingar, vore Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län, ävensom Örebro och Hallands län, det sistnämnda endast i fråga om ersättningen för avskrivna kvarnräntan till Falkenbergs gästgiveri, och Örebro län vad anginge ersättning så väl för avskrivna kvarnräntan till gästgiveriet Vinteråsa Sanna som ock för indragna penning- och persedelräntor. Då den ifrågasatta överföringen i riksstaten av ersättningarna för penningräntorna ej inverkade på ersättningstagarnas rätt, hade deras yttrande därom ej behövt infordras. Från innehavarna av de gästgiverier åter, vilka haft sig anvisade persedelräntor, hade infordrats yttranden, huruvida de vore villiga att i utbyte mot de efter medelmarkegång utgående ersättningarna mottaga bestämda årliga belopp, beräknade efter medeltalet av de tio sista årens medelmarkegångspris med tillagd forsellön; och hade sådana yttranden inkommit från alla utom från två i Stockholms län, nämligen innehavarna av Bloka och Sättra gästgiverier, varför om dem icke vore fråga, likasom ej heller om Grisslehamns gästgiveri i samma län samt Gagnbro, Buskåkers och Rusgårdens gästgiverier i Kopparbergs län, i avseende å vilka ansetts nödigt inhämta statskontorets vidare yttrande. Innehavarna av Gränsta, Rimbo och Kumla gästgiverier i Stockholms län hade avslagit den ifrågasatta förenklingen, varemot alla övriga såväl i Stockholms län som i de andra ifrågavarande länen förklarat sig villiga ingå på omsättningen ej mindre för indragna räntor än även för avskrivna kvarnräntor; och utgjorde jämlikt i statskontoret verkställd uträkning ersättningarnas värden för de gästgiverier, vilka åtnjutit både persedel- och penningräntor och

vilkas innehavare bifallit förändringen, tillhopa 5,689 kronor 3 öre. För de inom ifrågavarande län indelta men till statsverket indragna räntor, som bestått uteslutande av penningar, utginge enligt jämväl från statskontoret lämnad utredning ersättningar med tillhopa 150 kronor 10 öre. — Sammanlagda beloppet av samtliga indelningsersättningar, vilka således kunde utbytas mot bestämda årliga belopp eller eljest till vinnande av en förenklad uppställning av riksstaten borde å penninganslaget överflyttas, utgjorde 5,839 kronor 13 öre; och hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att, med bifall till dels ifrågavarande utbyten av ränteersättningar mot bestämda årliga belopp och dels övriga omnämnda förenklingar, penninganslaget under »gästgivares friheter», utgörande 1,040 kronor, måtte höjas med i jämnt tal 5,840 kronor eller sålunda till 6,880 kronor, men däremot det å anslaget till »gästgivares friheter» under rubriken »indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag, ersättningar» uppförda belopp 11,900 kronor, minskas med 5,840 kronor till 6,060 kronor.

Efter proposition i ämnet biföll riksdagen vad sålunda föreslagits.

Genom beslut vid riksdagen år 1887 ordnades på enahanda sätt frågorna om ersättning för indragna ränte- och tiondeanslag till gästgiverierna i Kronobergs och Älvsborgs län samt till gästgiverierna vid Bloka och Sättra i Stockholms län ävensom Gagnbro, Buskåker och Rusgården i Kopparbergs län.

År 1888 ordnades på samma sätt enahanda fråga beträffande gästgiveriet vid Grisslehamn i Stockholms län och år 1889 ordnades saken för de sista, ännu återstående gästgiverierna, nämligen inom Västernorrlands och Jämtlands län.

Genom dessa ändringar hade det under anslaget »gästgivares friheter» i kolumnen »anvisning i kontant» uppförda belopp höjts till 10,847 kronor, men däremot det å samma anslag i kolumnen »indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag, ersättningar» upptagna belopp minskats till 1,664 kronor. Anslaget i dess helhet uppgick till 19,146 kronor.

Enligt protokollet i statsrådet över civilärenden den 14 januari 1897 yttrade dåvarande departementschefen i fråga om reglerandet av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel beträffande anslagstiteln »gästgivares friheter», bland annat, följande: Statskontoret hade anmält att, efter åtskilliga skjutsanstalters indragning, av den under förevarande rubrik upptagna »anvisning i kontant», 10,847 kronor, till dessa anstalter förut anordnade understödsbelopp med tillhopa 179 kronor 78 öre upphört att utgå, varjämte statskontoret erinrat, att å förenämnda anvisning

blivit vid skilda tillfällen för vinnande av jämnt krontal uppförda tillhopa 2 kronor 33 öre. På grund därav och med iakttagande av grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal av kronor hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att den under rubriken »gästgivares friheter» förekommande anvisning i kontant 10,847 kronor måtte minskas med 182 kronor och sålunda bestämmas till 10,665 kronor; och komme vid bifall därtill anslaget till »gästgivares friheter» i riksstaten att uppföras sålunda: anvisning i kontant 10,665 kronor, friheter 6,635 kronor, ersättningar 1,664 kronor eller tillsammans 18,964 kronor.

Sedan i enlighet härmed proposition avlåtits, biföll riksdagen vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 13 januari 1908 inhämtas, hurusom dåvarande departementschefen vid anmälan till Kungl. Maj:ts prövning av frågan om reglerandet för år 1909 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, dit anslaget »gästgivares friheter» överflyttats, beträffande nämnda anslag av närmare angivna skäl hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att — jämte förklarande, att de av hemmanen $1^{13}/_{128}$ mantal Näset nr 2 i Mo socken och $^1/_2$ mantal Berga nr 7 i Söderala socken till innehavaren av Myskje gästgiveri i Mo socken utgående hemkallsavgifter från och med år 1909 icke vidare skulle utgöras — medgiva, att från anslagstiteln »gästgivares friheter» finge *dels* av det å nämnda anslagstitel under rubriken »indelning och därmed jämförlig anvisning, på förslag, ersättningar» uppförda belopp till ägarna av omförmälda hemman efter ingången av år 1909 utbetalas en efter förenämnda grunder beräknad gottgörelse för hemkallsavgifternas utgörande under åren 1902—1908, *dels och* av den under anslagstiteln förekommande »anvisning i kontant» till innehavaren av Myskje gästgiveri årligen från och med år 1909 utgå ett belopp av 162 kronor 65 öre såsom ersättning för mistning av dessa avgifter, samt att för sistberörda ändamål från och med år 1909 höja det å förevarande anslagstitel under »anvisning i kontant» upptagna belopp, 10,665 kronor, med i jämnat tal 165 kronor eller till 10,830 kronor; och komme, under förutsättning av bifall därtill, anslaget till »gästgivares friheter» att ökas från 18,964 kronor till 19,129 kronor eller med 165 kronor.

Sedan i enlighet härmed proposition avlåtits, biföll riksdagen vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit.

Med avseende å tillkomsten av ovannämnda förslagsanslag »friheter» å 6,635 kronor och »ersättningar» å 1,664 kronor har kollegiet erinrat om följande. Där gästgiverierna voro belägna vid större, mycket

trafikerade vägar och gästgiveribesväret i följd därav var särdeles betungande, fingo gästgiverihemmanen, utom de så kallade allmänna friheterna, jämväl åtnjuta ej mindre förmånen av frihet från skyldighet att helt eller delvis utgöra de gästgiverihemmanen åsatta räntor än även anslag av räntor ifrån andra hemman. Genom förslagsanslaget »friheter» redovisas omförmälda gästgiverihemmanen själva åsatta och till understöd åt gästgiverihållningen sålunda *anordnade* räntor. Efter den skedda nedsättningen i och slutliga avskrivningen av viss jord åvilande grundskatt har denna gästgiverihemmanen förunnade räntefrihet naturligtvis upphört att utgöra den därmed ursprungligen åsyftade förmån, utan att någon ersättning därför av staten blivit gästgiverierna beredd. — Genom anslagstitel »ersättningar» redovisas i riksstaten omförmälta gästgiverierna *indelta* ränteanslag, vilka jämlikt förordningen den 23 juli 1869 angående förändring av grundräntor och kronotionden indragits till statsverket mot ersättning till gästgiverierna medelst statsanslag i penningar.

För egen del har kammarkollegiet anfört följande.

Då ifrågavarande anslag varit avsedda till vederlag för den särskilda skjutsskyldighet, som tillförne ålegat gästgiverihemman eller — i vissa orter — vederbörande skjutslag, men denna skyldighet blivit genom den nya skjutsstadgan av den 22 juni 1911, vilken trätt i kraft den 1 januari 1914, från och med sistnämnda dag helt avskaffad, har följaktligen förutsättningen för åtnjutandet av berörda anslag samtidigt bortfallit. Vid sådant förhållande och då icke heller i övrigt syntes föreligga någon omständighet, på grund varav enskild rätt skulle kunna anses bliva genom anslagens indragning kränkt, ville kollegiet, i full överensstämmelse med de av såväl dåvarande som nuvarande cheferna för jordbruksdepartementet till statsrådsprotokollen respektive den 3 mars 1911 och den 23 december 1914 gjorda uttalanden i ämnet, hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t i proposition föreslå riksdagen besluta, att de under nionde huvudtiteln under titeln »gästgivares friheter» uppförda ordinarie anslag å tillhopa 19,129 kronor skulle till statsverket indragas och ur riksstaten uteslutas.

Såsom av handlingarna syntes framgå, hade utbetalningar å anslagen åtminstone i somliga fall gjorts dels redan före den nya skjutsstadgans ikraftträdande till gästgiverihemmansinnehavare eller skjutslag även efter det motsvarande skjutsanstalter indragits, dels ock till sådana innehavare eller samfälligheter även för tiden efter den 1 januari 1914, då vid ovan angivna förhållande vederbörandes rätt till åtnjutande av dem förut förunnade anslagsbelopp måste anses hava upphört. Med

anledning härav syntes fråga kunna uppstå om vidtagande av åtgärder för återvinning till kronan av sålunda obehörigen uppburna medel. I sådant syfte tilläte sig kollegiet ifrågasätta, huruvida ej — för den händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna rättelsen böra ankomma på anmärkning vid kronoräkenskapernas revision — Kungl. Maj:ts befallningshavande genom cirkulär borde få sig anbefallt att, där angivna förhållande ägt rum, från vederbörande återkräva och i räkenskaperna under titel »diverse inkomster» uppdebitera berörda medel.

Slutligen ville kollegiet erinra, hurusom kollegiet i den 30 december 1910 avgivet utlåtande, jämte meddelande att den i jordeböckerna då ännu kvarstående anordnade eller frinjutna grundskatten uppginge till, bland andra, följande belopp: *nionde huvudtiteln:* »gästgivares friheter» 6,058 kronor 19 öre, tillika hemställt, att då, på sätt kollegiet och statskontoret i utlåtande den 1 december 1893 framhållit, den anordnade grundskatten icke efter 1903 års utgång torde hava kunnat och icke heller för framtiden kunde ifrågakomma till utgörande, och följaktligen någon anledning till densammas bibehållande i räkenskaperna dåmera icke förefunnes, den i jordeböckerna såsom anordnad kvarstående grundskatten måtte få ur jordeböcker och räkenskaper uteslutas.

Omförmälda till gästgiverihållningen anordnade grundskatt överginge nu från och med år 1914 till att vara kronan behållen och skulle följaktligen jämlikt lagen den 2 december 1892 angående avskrivning av de å viss jord vilande grundskatter och vad därmed äger sammanhang avskrivas.

Departementschefen.

Den av kammarkollegiet lämnade utredningen synes mig till fyllest utvisa, att de under anslagstiteln »gästgivares friheter» upptagna anslag icke längre äro för sitt ändamål behövliga utan böra uteslutas ur riksstaten.

I avseende å de utbetalningar, som, enligt vad kammarkollegiet uppgiver, synas hava obehörigen ägt rum före den nya skjutsstadgans ikraftträdande, oaktat vederbörande skjutsstationer redan indragits, torde rättelse böra ankomma på anmärkning vid kronoräkenskapernas revision. Beträffande sådana utbetalningar, som skett för tid efter den 1 januari 1914, synes däremot den av kollegiet föreslagna åtgärden att genom cirkulär anbefalla Kungl. Maj:ts befallningshavande att från vederbörande återkräva och i räkenskaperna uppdebitera sådana medel böra vidtagas, och jag ärnar därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte besluta utfärdande av cirkulär i dylikt syfte. Härigenom uteslutes naturligtvis ingalunda, att även denna fråga kan uppmärksammas vid kronoräkenskapernas revision.

Då, såsom kollegiet anfört, den under förevarande anslagstitel ingående grundskatt skall såsom kronan behållen avskrivas jämlikt lagen den 2 december 1892, erfordras i detta hänseende icke någon särskild åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Då uteslutandet av ovanberörda anslag ur riksstaten tarvar beslut av riksdagen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen besluta,

att de å ordinarie stat under riksstatens nionde huvudtitel under titeln »gästgivares friheter» uppförda anslag å tillhopa 19,129 kronor skola från och med år 1916 uteslutas ur riksstaten.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle med den lydelse bil. . . . till detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Herman Schlytern.